

Hiiu Leht
Asutatud 1997

Aeg mõelda tulevikule

Tänane Hiiu Leht on juhuse tahtel paljusi tulevikkuvaatav. Kõigepealt lähituleviku küsimused: milliseid investeeringuid vald tänava plaanib ja kas osavaldade süsteemi peaks muutma. Läänud nädalal esindasid hiidlased kodusaart kolmes linnas toimunud messidel. Kes on see inimene, kes tulevikus Hiiu maale puhkama tuleb? Mida me talle pakkuda saame?

Lisaks lapsed: vestlesime kahe Hiiu maale perega, kus kasvab kolm last. Nad ütlevad, et kui üldse millestki puudust tunda, siis on need huviringid ja lasteväljakud.

Ent tasub mõelda kaugemalegi. Nii arutletakse arvamusküljel võimalike tuleviku-stsenariumite üle. Kas aastaks 2035 on Hiiu maale pelgalt "rahvuspargistunud" saar, kuhu Suur-Tallinna rikkad puhkama tulevad? Või kõrguvad rannikumeres tuulikud? Või oleme leidnud oma niši roheenergia ja tööstuse valdkondades?

Arvamusloo autorid pakuvad välja, et tegelikult võiks kõik Lääne-Eesti omavalitsused maha istuda ja kohalikega läbi rääkides paika panna kogu regiooni strateegiad. Seda nii energiamajanduses, turismiarenduses kui ka bioressursside kasutamises-väärindamises.

On selge, et üksi rapsides on suuri asju keeruline teha. Niisiis tundub mõistlik seljad kokku panna ja üheskoos tegutseda. Pealegi ei ole enam kaugel kohalikud valimised. Ehkki kohalike omavalitsuste valimised eeldavad juba eos üksi oma linnas või vallas tegutsemist ja vaid oma koduste probleemide üle arutlemist, võiks olla paras aeg asju suurema seltskonnaga arutada.

"Suur-Tallinna" realiseerumine on käega katsutav. Tallinn kõigi oma töökohtade ja "eliitkoolidega" kasvab muljet avaldava kiirusega. Kõigel muul, mis jääb Tallinnast väljapoole, on keeruline sellega konkureerida.

Ongi aeg endilt küsida, kas me tahame olla lihtsalt suurtallinlaste suvilate kogum või oma näo ja sisuga enesekindel saar. Kui jah, siis millise sisuga?

21. jaanuar 2020

TÕDEMUS

"Meie inimeste kodud on ohtlikumad ja ka sotsiaalne tugivõrgustik võrreldes Põhjamaadega märkimisväärselt nõrgem. Inimesed elavad eriti maapiirkondades väga sagedasti üksi ja eraldatult. Nende tegemisi suurt ei märgata, ei jälgita – ei sugulased, ei naabrid."

Päästeameti peadirektor
KUNO TAMMEARU
Arter, 18. jaanuar 2020

Hiiu Leht

HIIU MAAKONNA
SÕLTUMATU
MAAKONNALEHT
Ilmub teisipäeval ja reedel

Kuulutused: 463 2199 hiiuleht@hiiuleht.ee
Reklaam: 462 9339 irina.sarapuu@hiiuleht.ee

Toimetused: Avatud E-R kl 9-17, Vabrikuväljak 1, 92411 Kärkla; tel/faks 463 2199, e-post hiiuleht@hiiuleht.ee
Peatoimetaja: Harda Roosna 463 2198
Reporterid: Károlyn Kivistik, Tapio Vares 462 9330
Sekretär: Annika Kibuspuu 463 2199
Klienditeenindaja: Irina Sarapuu 462 9339
Reklaamikujundus: kyllendus@hiiuleht.ee
Tellimine: HL toimetuses ja postkontorites.
Kuulutused, tellimused välismaale: HL toimetuses. Väljaanne ei vastuta kuulutuste/reklaamide sisu eest.
Väljaandja: OÜ Saaremaa Raadio, Komandandi 1, Kuressaare
Trükkija: Saarte Trükkikoda/Printall. Trükiarv 2800
Hiiu Leht on Ajalehtede Liidu liige.
Toimetusel on õigus kirju ja kaastöid nende selguse huvides toimetada ning lühendada. Kaastöid ei tagastata ega retsenseerita. Kaebuste korral ajalehe sisu kohta võite pöörduda Pressiohkogusse, pn@all.ee või tel 646 3363.
Kõik ajalehes Hiiu Leht ja selle lisades avaldatud artiklid on autoriõigustega kaitsitud teosed ning nende reprodutseerimine, levitamine ja edastamine mis tahes kujul on ilma OÜ Saaremaa Raadio kirjaliku nõusolekuta keelatud.
Kojukanne: AS Eesti Post 661 6616, info@omniva.ee

Neli stsenaariumit: Milline on elu Hiiu maal aastal 2035?

Tulevikustsenaariumeid on vaja, sest majandus muutub. Tehnoloogiad vahetuvad üha kiiremini ning ka inimeste eelistused ja hoiakud teisenevad. Muutusprotsesse tundes ja nende kasutuselevõttu ehk ka eestvedades saab paremal juhul nende kulgu suunata või vähemalt mõju ette aimates halvimat vältida. Aga mis on oluline? Ja kuhu suunas liikuda? Ning kas pole ohtu eksida? Muutuste hindamisel on abiks stsenaariumid kui võimalike tuleviku maailmade kirjeldused, mis lubavad läbi mängida erinevate valikute mõju ja hinnata rakendatavate poliitikate sobivust ja töökindlust. Stsenaariumid valmistavad otsustajaid – aga ka ettevõtjaid ja elanikkonda – muutusteks ette, avardavad nende maailmapilti ja loovad seoseid esmapilgul väheoluliste protsesside vahel. Kahe võtmateguri äärmustes joonistati välja neli stsenaariumit.

"Suur-Tallinn" on neoliberaalne jätkustsenaarium, mis panustab globaalse ja Euroopa Liidu (EL) raha sissevoolule, naudib idufirmade teket ning rakendab kiirendatud tempos uusi tehnoloogiaid, mis on jätkuvalt kallid ja erioskusi nõudvad, mistõttu need võetakse esmalt kasutusele suurlinnades. Tehnoloogia- ja teadmumajandus koondub Harjumaale ja veidi ka Tartusse. Samal ajal jätkub tarbimispidu Harjus: elu on hea, mugavusteenused ja meelelahutus lähedasti kurbaks, aga raha sealt välja ei jõua. Muu Eesti rahvuspargistumine jätkub.

Maapiirkonnad tühjenevad elanikest: muutuvad maardlateks ja suvilapiirkondadeks, kus paikneb lihtsam töö ning kus saavad hakkama vaid ettevõtjad või muudu ettevõtlikud inimesed. Harjukate rahulolu rikuivad aga üha kõrgemad kinnisvarahinnad, ummikud ja kasvav immigratsioon. Kitsaks läheb.

Lääne-Eestile sobib Suur-Tallinna jätkumine teiste regioonidega võrreldes hästi. Kel ikka Hiius, Muhus või Vormsil suvemaja ei ole, ei passi ellid hulk. Mitme püsielukoha registreerimine on vahepeal riiklikult võimalikuks muudetud ja sellest on kohalikele eelarvetele palju tulu – ikka tahetakse soodsamat praamipiletit.

Üldplaanis jätkub aga loodusvarade väljavedamine – tootmisinvesteeringuid ja ressursside väärindamist on spetsialistide nappuse ja kapitalipuuduse tõttu vähe.

Elu on üha hooajalisem: kahe turismikuuga peavad Hiiu maale püsielanikud hädavajaliku rahatagavara kokku saama.

Suvel mõne kilomeetri laiusel rannikuribal elu keeb, kuid oktoobris oleks nagu neutronpomm plahvatanud: ilusad majad, hooldatud aiad ja muruplatsid on, aga kedagi toimetamas ei paista.

"Kasvukeskuste Eesti" aluseks on väikeettevõtetele uut võimalust andev tehnoloogiline areng koos ülemaailmse ressursi-, ennekõike energianappusega. Stsenaariumi üheks eelduseks on väikeettevõttele soosimine: ELi ja riikliku poliitikaga uute tehnoloogiliste lahenduste ja teadmumstaristu üleriigiliselt kättesaadavaks muutmine.

Suurlinnades üle maailma muutub elamine üha kallimaks. Loodusvaraderikkas Eestis saavad inimesed lõpuks aru, et ilma uute farmide, tehaste ja kaevandusteta on heaolu kasvaks vähe võimalusi: lisanduvad investeeringud kasvatavad oluliselt töötleva tööstuse toodangu lisandväärtust ja pakuvad ääremaaomade inimestele uusi töökohti. Eestis on tosinkond korralike teenuste ja kasvava hoiuga hea elukeskkonnaga keskust.

Lääne-Eesti biomajanduse strateegia saab reaalse sisu. 2035 ei veeta pea midagi välja töötlemata: siinsed tervisetooted on leidnud turu Euroopa ja Aasia suurlinnades; puidust saab maju ja mööblit; puidujääkidest ja muust biomassist "vääriskemiat" ja biokütuseid; meres on kala-, vetika- ja karbikasvandusi. Liivi lahte kerkivad Läänemere suurimad tuulepargid – siit tuleb nüüd valdav osa Eesti elektrist.

Hiidlastele tunduvad kaugel silmapiiril vehklevad tuuleveskid nüüd juba päris kenad vaadata, sest "jahvatavad" kogukonnale korralikku lisaraha. Ja mitte ainult: tuulikute ja akvaparkide rajamist ei olnudki nii keeruline kombineerida.

Turismi areneb: puhkajaid, "osikuid" ja "suvikuid" voorib juurde: suviti liiga kuum ja veepuuduses vaevlev ning immigratsiooniga lootusetu võitlust pidav Vahemere-Euroopa kaotab puhkuse- ja elamispiirkonnana populaarsust. Ja kuna Läänemeres on vesi kuude kaupa soe, siis kerkib rannikule ketihotelle ja spaasid, aga ka vananeva Euroopa elanikele pansionaate kui seni pärast vihma.



ARVAMUS
UKU VARBLANE
Riigikogu arenguseire keskus



GARRI RAAGMAA
(SDE), Tartu ülikool

"Ökokapitalistlik Eesti" sünnib jätkuvalt tsentraalse juhtimise ja kasvavalt üleeuroopaliste keskkonnareeglite ruumipimedal rakendamisel. Formaaliõiguliselt on Eesti üha ökoloogilisem: keskkonnasääst tähtsustub, kuid et uued tootmistehnoloogiad ja säästulahendused on kulukad, siis neid rakendatakse vaid suure tegevusmahu korral üksnes suuremates linnades või loodusressursside vahetus läheduses. Elu juhivad Brüsseli normide kõrval globaalsete suurvõimudega seotud välisettevõtted, kelle esmane huvi on Eesti loodusvarad: magevesi, viljakas maa, puit, turvas, fosforiit jt maavarad oma kontrolli alla saada. Maapiirkonnad kahanevad ning ainuke kasvav keskus on Tallinn.

Lääne-Eesti rannikute maakasutus eksteniivistub. Looduskosuluste toetustega kasvavad maastikku hooldavad karjad päris suureks, kuid need Euroopa parimatel karjamaadel mäletsevad lihavesised söidavad jätkuvalt elusloomadena peamiselt Türki.

Eriti nukker on saarte olukord: inimesi ja materjali napib, veokulud on suured. Plastiku kasutamise piiramine ja suutmatus investeerida bioplasti tootmisse paneb punkti Hiiu maale plastiklestrile. Küll aga hakatakse hiidlastele Euroopa maksumaksja uue meetme alusel elamis- ja maastikuhoidlustoetust maksma.

Üle vindi keeratud keskkonnanormid ja keskkonnaaktivistide kampaaniad on suretanud enamiku katseid uusi tootmisi käivitada – kaua kavandatud vesiviljeluse- ja meretuuliku parke ei tulegi – Hiiu paberipuu, kala ja muu biomass seilavad ikka mere taha. Vanad tööstused panevad ukseid kinni. Et turismiettevõtteid palkavad ukrainlaste kõrval suveks juba Vietnami ja Filipiini renditeenindajaid, siis kohalikele palgatööd napib.

"Ökokogukondlik Eesti" teostub juhul, kui maailmas saavad valdama keskkonnaalased väärtused, mis suunavad ka majandusotsuseid: vähendatakse globaalset inimeste ja kaupade liikuvust, arendatakse mikroenergeetikat ja -tootmist ning levitatakse säästlikku kohalikku liikuvust ja tootmist võimaldavaid tehnoloogiasid. Tarbitakse vähem ja sissetulek inimese kohta ei kasva.

Lääne-Eesti pole kunagi olnud nii kogukondlik kui Lõuna-Eesti. Pigem ikka individualistlikum, aga see-eest ka ettevõtlikum. Rannikutel on läbi aegade olnud enam ülemerekäimist ja nüüdki tekib erinevaid koostöökooslusi "suvikute" ja "osikutega", kel suures linnas enam kontakte ja kes kaugliikuvuse kallimaks muutumisega toimetavad enam oma maakohtades. Lisandub ka üksjagu uue tehnoloogia põhist eksporti andvat energia- ja toidutootmist, Euroopa huvi ja raha najal pannakse püsti meretuulepargid. Purje-elektri- ja vesinikulaevad ei ole enam vaid lõbusõiduks, vaid veavad ka kaupu. Euroopast tuleb kogukondlikku elulaadi viljelevaid loodus- ja ökoturiste. Mahetootmine ja väikekalatöötlemine on alati olnud hiidlaste elulaadi osa.

Nii et ehkki saared on mitmes mõttes Eesti perifeeria, siis just sellises perifeerias tahakski elada.

Mida kõrva taha panna?

Lääne-Eesti lähikümnendid on valdavalt positiivsed: muutuva kliimaga talved on soojemad, ehkki küll veidi tormisemad, ja suved päikselisemad, kasvab bioproduktioon ja turismi-väärtus. Läänerranniku maakonnad naudivad jätkuvalt jõukate suvikute kujundatud head mainet ja suvist rahvarikkust. Aga kas jäädagi hooajaliseks suvituskohaks või tegeleda ka uusi võimalusi pakkuva roheenergeetika ja -tööstusega? Eesti madal rannikumeri lubab kasvada Läänemere suurimaks tuuleenergia tootjaks ning oluliselt laiendada ka kalakasvatust jm vesiviljelust ning seda ka märksa enam väärindada. Hiiu maale asub Euroopa perifeeria Eesti kõige kaugemal ääremaal. Saar on väike ja elanikkond ülihõre. Arengu üheks eelduseks on parem juurdepääs. Praamiliiklust tagamisest aga ainult ei piisa. Turutõrke oludes on määravaks kohapealsed võimekad proaktiivsed arendustöötajad ja avatud mõttelaadiga poliitikud. Nende kätes on kasvatada tuntut ja luua soodustingimused, milleta ei pruugi investorid seda kaugemat kanti üles leida ja sellest huvituda. Tegelikult oleks Lääne-Eesti suurematel omavalitsustel tark koos maha istuda, et rahvaga läbi rääkides kujundada ühiselt kogu regiooni energiamajanduse, bioressursside kasvatamise-väärindamise ja turismiarenduse strateegiad ja siit tulenevalt kavandada uusi tootmis-, logistika-, turismi ja elamualasid, sest planeeringud võtavad aega.

“Suvel mõne kilomeetri laiusel rannikuribal elu keeb, kuid oktoobris oleks nagu neutronpomm plahvatanud: ilusad majad, hooldatud aiad ja muruplatsid on, aga kedagi toimetamas ei paista.”